

Dienstorder MOW/MIN/2020/02

////////////////////////////////////
Aan alle personeelsleden van het Departement
Mobiliteit en Openbare Werken, het Agentschap
Wegen en Verkeer en het Agentschap Maritieme
Dienstverlening en Kust

Afdeling Algemene Technische Ondersteuning
Contactpersoon: Bart Gheysens
Koning Albert II-laan 20 bus 6 – 1000 Brussel
T 02 553 72 00
bart.gheysens@mow.vlaanderen.be

////////////////////////////////////
16 oktober 2020

Betreft: Dienstorder verbintenistermijn

Trefwoorden: Dienstorder – overheidsopdrachten – verbintenistermijn

1. Inleiding.

Conform artikel 58 KB Plaatsing 2017¹ blijven de inschrijvers in principe gedurende negentig (90) dagen, te rekenen vanaf de uiterste datum voor ontvangst van de offertes, gebonden door de inhoud van hun offertes. De aanbestedende overheden kunnen deze termijn echter aanpassen.

In de praktijk leidt de bovenvermelde mogelijkheid tot het aanpassen van de duur van de verbintenistermijn, tot de opname van soms zeer lange verbintenistermijnen. Naar aanleiding van een vraag van de beroepsfederaties heeft deze dienstorder in eerste instantie tot doel een aantal richtlijnen (een “goede praktijk”) mee te geven richting de aanbestedende overheden toe inzake het toepassen van de verbintenistermijn.

Een al te lange verbintenistermijn moet worden vermeden, aangezien dit tot onzekerheden leidt in hoofde van de inschrijvers. Zo is er onzekerheid over de evolutie van de prijzen van grondstoffen en dergelijke, de periode waarin de opdracht moet opgestart en uitgevoerd worden (e.g. tijdens broedseizoen of niet), de beschikbaarheid van onderaannemers en leveranciers, etc.

Niettemin, kan een lange(re) verbintenistermijn in bepaalde gevallen verantwoord zijn. Voor complexe opdrachten, waar de aanbestedende overheid een hele reeks controles (bijvoorbeeld inzake de uitsluitingscriteria alsook inzake de aangeboden prijzen) moet uitvoeren, is de wettelijk voorziene verbintenistermijn van 90 dagen onvoldoende. In tweede instantie heeft deze dienstorder tot doel een aantal concrete voorbeeldgevallen op te lijsten waar een langere verbintenistermijn verantwoord kan zijn. Bij alle opdrachten waar de aanbestedende overheid een

¹ Artikel 64 KB Plaatsing Speciale Sectoren.

verbintenistermijn voorziet die langer is dan de gebruikelijke termijn van 120 dagen, moet een verantwoording beschikbaar zijn. Voor de entiteiten die met eDelta werken, moet deze verantwoording in eDelta te worden opgenomen.

De onderstaande dienstorder is in drie onderdelen opgedeeld:

- een eerste onderdeel handelt over het actuele wetgevend kader, zoals vervat in het KB Plaatsing 2017;
- een tweede onderdeel handelt over de bepalingen vervat in de toepasselijke standaardbestekken en -teksten;
- het derde onderdeel bevat een aantal praktische aanbevelingen;
- het vierde onderdeel bevat een samenvattende conclusie;
- en in een vijfde en laatste onderdeel (de bijlage) worden een aantal modelbrieven opgenomen.

2. Wetgevend kader

2.1. Artikel 58 KB Plaatsing 2017²

De wettelijke bepalingen omtrent de verbintenistermijn zijn in eerste instantie opgenomen in art. 58 van het KB Plaatsing 2017. Dit artikel luidt als volgt:

Art. 58. De inschrijvers blijven verbonden door hun offerte, zoals eventueel verbeterd door de aanbestedende overheid, gedurende negentig dagen te rekenen vanaf de uiterste datum voor ontvangst. De opdrachtdocumenten kunnen een afwijkende termijn voorschrijven.

Vóór het verstrijken van de verbintenistermijn kan de aanbestedende overheid aan de inschrijvers een vrijwillige verlenging van deze termijn vragen, onverminderd de toepassing van artikel 89 in geval de inschrijvers niet op dat verzoek ingaan.

Onderhavig artikel is niet van toepassing op de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

De drie leden van het bovenvermelde artikel worden in de onderstaande punten 2.1.1. t.e.m. 2.1.3 besproken.

² Artikel 64 KB Plaatsing Speciale Sectoren. Dit artikel is inhoudelijk volledig gelijkloidend.

2.1.1. Artikel 58, eerste lid KB Plaatsing 2017

Indien de opdrachtdocumenten niets bepalen, blijven de inschrijvers gebonden door hun offerte gedurende een termijn van 90 dagen, te rekenen vanaf de uiterste datum voor ontvangst van de offertes.

Enkele aandachtspunten bij bovenstaande bepaling:

- indien in de wetgeving overheidsopdrachten wordt gesproken van ‘dagen’, wordt hiermee steeds kalenderdagen bedoeld;
- binnen de verbintenistermijn dient de aanbestedende overheid zowel tot gunning als tot sluiting van de opdracht over te gaan. Het volstaat aldus niet dat enkel de gunningsbeslissing binnen deze termijn wordt genomen;
- als in art. 58 KB Plaatsing 2017 wordt gesteld dat de 90 dagen moet worden gerekend vanaf de uiterste datum voor ontvangst van de offertes, betekent dit dat het werkelijke vertrekpunt van deze termijn de dag volgend op de uiterste datum voor ontvangst van de offertes is. Krachtens artikel 3 van de verordening nr. 1182/71 van de raad van 3 juni 1971 houdende vaststelling van de regels die van toepassing zijn op termijnen, data en aanvangs- en vervaltijden, wordt de dag waarop een gebeurtenis plaatsvindt immers niet in de termijn inbegrepen;
- als er krachtens artikel 11 van de wet Rechtsbescherming (de wet van 17 juni 2013) een verplichte wachttermijn van toepassing is tussen de gunning en de sluiting van de opdracht, wordt de verbintenistermijn krachtens art. 8, §2 van dezelfde wet geschorst gedurende deze wachttermijn. Als er daarenboven een vordering tot schorsing wordt ingediend gedurende deze termijn, eindigt deze schorsing op de dag waarop de Raad van State een beslissing heeft genomen. De verbintenistermijn wordt als het ware ‘verlengd’ tot de Raad van State een uitspraak heeft gedaan over de vordering tot schorsing. Let wel, deze schorsing is sowieso beperkt tot een maximum van 45 dagen.

Om bovenstaande regels te illustreren, hieronder een voorbeeld.

Stel dat men een openbare procedure voor werken heeft opgestart, met een geraamde waarde boven de Europese drempel en met als uiterste ontvangstdatum van de offertes 2 maart 2020. De inschrijvers blijven krachtens de administratieve bepalingen van het bestek gedurende een termijn van 90 kalenderdagen gebonden door hun offerte. Deze

verbintenistermijn zal lopen vanaf 3 maart tot en met 31 mei 2020. Ter herinnering: **31 mei 2020** is dan de uiterste datum waarop de opdracht moet gesloten zijn.³

Stel dat de aanbestedende overheid de informatieverstrekking heeft gedaan op 15 mei 2020. In dit geval moet er voor het sluiten van de opdracht een verplichte wachttermijn van 15 dagen in acht genomen worden. Gezien de verbintenistermijn gedurende deze wachttermijn geschorst wordt, heeft de aanbestedende overheid nog tijd tot **15 juni 2020** om de opdracht te sluiten, behoudens indien er een vordering tot schorsing wordt ingediend.

Stel dat een inschrijver binnen voormelde wachttermijn een vordering tot schorsing indient, die door de Raad van State op 8 juni 2020 wordt afgewezen. Zoals vermeld, wordt in dit geval de verbintenistermijn geschorst vanaf de informatieverstrekking tot de dag waarop de verhaalsinstantie haar beslissing heeft genomen. In dit geval wordt de verbintenistermijn voor 24 dagen (16 mei tot en met 8 juni 2020) geschorst. De aanbestedende overheid heeft bijgevolg tot **24 juni 2020** om de opdracht te sluiten.

De laatste zin van art. 58, eerste lid KB plaatsing 2017 bepaalt verder dat de opdrachtdocumenten een afwijkende termijn kunnen voorzien. De laatste versie van het gecoördineerde standaardbestek administratieve bepalingen⁴ bevat reeds een afwijkende (langere) termijn. Ook de administratieve bepalingen die van toepassing voor de standaardbestekken 250 en 270, bevatten gelijkaardige bepalingen. Daarenboven laten de diverse standaardbestekken toe dat in het bijzonder bestek verder wordt afgeweken. Het optrekken van de wettelijk voorziene termijn van 90 dagen wordt in punt 3 van deze dienstorder besproken.

2.1.2. Artikel 58, tweede lid KB Plaatsing 2017

Voor het verstrijken van de verbintenistermijn kan de aanbestedende overheid de inschrijvers verzoeken om vrijwillig hun (**nog niet verstreken**) verbintenistermijn te verlengen, mocht de opdracht niet kunnen gesloten worden binnen de oorspronkelijke verbintenistermijn.

Door bepaalde rechtsleer wordt het nut van deze vrijwillige verlenging in twijfel getrokken. Het systeem van vrijwillige verlenging is weinig uitgewerkt, onduidelijk en kan mogelijks tot belangrijke juridische problemen leiden. Mocht men het toch opportuun vinden om een vrijwillige

³ Als de laatste dag van de verbintenistermijn een zaterdag, een zondag of een feestdag is, kan worden beargumenteerd dat de verbintenistermijn wordt verlengd tot en met de eerst volgende werkdag. Niettemin, wordt aangeraden op zeker te spelen en eerder op de vrijdag voordien tot sluiting over te gaan.

⁴ Het standaardbestek Administratieve Bepalingen van toepassing voor het Standaardbestek 250 (wegenbouw), het Standaardbestek 260 (kunstwerken en waterbouw) en het standaardbestek 270 (elektromechanische uitrusting), versie 4.0. Dit bestek kan worden geconsulteerd via de Portaalwebsite van MOW via de volgende link: <https://departement-mow.vlaanderen.be/nl/standaardbestek-administratieve-bepalingen>.

verlenging van de verbintenistermijn te vragen, moeten volgende aspecten in acht genomen worden:

- in de brief moet een uiterste antwoordtermijn worden vermeld. Deze datum moet zich situeren voor het verstrijken van de oorspronkelijke verbintenistermijn. In de brief moet verder worden aangegeven dat een laattijdig antwoord, wordt gelijkgesteld met het weigeren van de vrijwillige verlenging;
- in de brief moet verduidelijkt worden dat er enkel ja of neen kan geantwoord worden en dat het vermelden van aanvullende voorwaarden (zoals een meerprijs) is niet toegestaan. Als een inschrijver toch bepaalde aanvullende voorwaarden vermeldt of voorbehouden maakt, wordt dit gelijkgesteld met het weigeren van de vrijwillige verlenging.

Bijlage 1a en 1b bevatten een modelbrief voor de vraag tot een vrijwillige verlenging van de verbintenistermijn.

2.1.3. Artikel 58, derde lid KB Plaatsing 2017

In artikel 58, derde lid KB Plaatsing 2017 wordt bepaald dat het betreffende artikel niet van toepassing is op de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking. Desalniettemin wordt aangeraden om in de opdrachtdocumenten toch een verbintenistermijn op te nemen voor deze procedure. Meer zelfs, er wordt best ook bijkomend bepaald dat de indiening van aangepaste offertes tijdens onderhandelingen de verbintenistermijn telkenmale opnieuw doet lopen. Dit is nuttig i.k.v. complexe aanbestedingen waar meerdere onderhandelingen en gewijzigde offertes nodig zijn, wat lang kan aanslepen.

2.2. Artikel 89 KB Plaatsing 2017.⁵

Het wetgevend artikel rond de verlenging van de **(reeds verstreken)** verbintenistermijn luidt als volgt:

Art. 89. Als de eventueel verlengde verbintenistermijn verstrijkt zonder dat de opdracht is gesloten en de aanbestedende overheid in dit stadium geen toepassing maakt van artikel 85 van de wet, gaat ze als volgt te werk.

Vooraleer de opdracht te gunnen, vraagt de aanbestedende overheid schriftelijk aan de inschrijver in kwestie of hij instemt met het behoud van zijn offerte. Als die inschrijver

⁵ Artikel 87 KB Plaatsing Speciale Sectoren. Dit artikel is inhoudelijk volledig gelijklopend.

daarmee zonder voorbehoud instemt, gaat de aanbestedende overheid over tot de gunning en de sluiting van de opdracht.

Indien de inschrijver in kwestie slechts instemt met het behoud van zijn offerte mits hij een wijziging van zijn offerte krijgt, gebeuren de gunning en de sluiting van de opdracht met inbegrip van de gevraagde wijziging indien de inschrijver de wijziging verantwoordt op grond van omstandigheden die zich na [1 de limietdatum en het limietuur]1 voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan en de aldus gewijzigde offerte de economisch meest voordelige blijft.

Als de inschrijver in kwestie niet instemt met het behoud van zijn offerte of de gevraagde wijziging niet gerechtvaardigd blijkt of de gewijzigde offerte niet de economisch meest voordelige blijft, richt de aanbestedende overheid zich :

1° hetzij achtereenvolgens, volgens de rangschikking, tot de andere regelmatige inschrijvers. In dit geval zijn eveneens het tweede en derde lid toepasselijk;

2° hetzij gelijktijdig tot al de andere regelmatige inschrijvers met de vraag hun offerte te herzien, op grond van de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht, om de opdracht vervolgens te gunnen en te sluiten op basis van de offerte die de economisch meest voordelige is geworden. De gevraagde wijzigingen moeten verantwoord worden op grond van omstandigheden die zich na [1 de limietdatum en het limietuur]1 voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan, opdat ze in aanmerking zouden komen. De aanbestedende overheid houdt hierbij ook rekening met de bij toepassing van het derde lid gewijzigde offerte, voor zover de gegeven rechtvaardiging werd aanvaard.

In het geval waarbij de economisch meest voordelige offerte, overeenkomstig artikel 81, § 2, eerste lid, 1°, van de wet, uitsluitend op basis van de prijs wordt bepaald, kan de in het vierde lid, 2°, bedoelde herziening alleen betrekking hebben op de offerteprijs.

Als de verbintenistermijn verstreken is, dient de aanbestedende overheid schriftelijk aan de best gerangschikte inschrijver te vragen of hij instemt met het behoud van zijn offerte.

- Als de inschrijver zonder voorbehoud instemt, kan er overgegaan worden tot sluiting van de opdracht;
- Als de inschrijver echter bepaalde voorwaarden verbindt aan het verder behoud van zijn offerte, moeten twee elementen worden bekeken:
 - o de gevraagde aanpassing moet zijn oorsprong vinden in omstandigheden die zich na de deadline voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan. Als de inschrijver in zijn initiële offerte bijvoorbeeld vergeten was de kilometerheffing in rekening te brengen, kan dit niet meer worden gecorrigeerd naar aanleiding van een vraag tot verlenging van de verbintenistermijn. Deze heffing was immers ook al toepasselijk op het moment dat de initiële offerte werd ingediend. Omstandigheden die echter wel aanvaardbaar zijn: een bepaalde opportuniteit

voor het hergebruik van grondoverschotten is niet meer mogelijk, de deadline om van bepaalde gunstige voorwaarden van een leverancier gebruik te maken, is verstreken, de mogelijke kostenbesparing wegens de nabijheid van een naburige werf (die door de onderneming wordt uitgevoerd) is verdwenen etc. Let wel, loutere beweringen zijn onvoldoende. De inschrijver moet de ingeroepen omstandigheden in concreto kunnen staven (bijvoorbeeld via offertes van zijn leveranciers);

- zelfs met aanvaarding van de gevraagde aanpassing moet zijn offerte de meest voordelige offerte blijven.

In geval één (of beide) van de bovenvermelde voorwaarden niet vervuld is, beschikt de aanbestedende overheid over een keuzemogelijkheid.

- Ofwel worden de overige inschrijvers achtereenvolgens, conform de initiële rangschikking, bevestigd. Met andere woorden, in eerste instantie wordt de als tweede gerangschikte inschrijver bevestigd. Als deze inschrijver zonder voorbehoud met zijn initiële offerte instemt, wordt de opdracht met deze inschrijver gesloten. Als deze inschrijver echter bepaalde voorwaarden verbindt aan het verder behoud van zijn offerte, moet opnieuw worden afgetoetst (1) of de gewijzigde offerte nog steeds de voordeligste blijft en (2) of de gevraagde wijziging berust op omstandigheden die zich na de deadline voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan. Is één van beide voorwaarden niet vervuld, dan moet de als derde gerangschikte inschrijver worden bevestigd, waarbij opnieuw dezelfde procedure wordt gevolgd;
- Ofwel worden alle overige inschrijvers tegelijkertijd bevestigd. De bevestigde inschrijvers kunnen hun offertes in dergelijk geval herzien, maar dit opnieuw enkel op grond van omstandigheden die zich na de deadline voor indiening van de offertes hebben voorgedaan. Alle (desgevallend gewijzigde) offertes worden vervolgens opnieuw ten opzichte van elkaar vergeleken. Let wel, in dit scenario wordt ook de initieel als best gerangschikte offerte opnieuw mee in beschouwing genomen. Dit zal echter enkel het geval zijn indien zijn gevraagde wijziging van deze offerte niet kon worden aanvaard doordat de rangschikking gewijzigd werd. Met andere woorden, de gevraagde wijziging door de initiële inschrijver berustte evenzeer op omstandigheden die zich na de deadline voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan. Was (het niet vervuld zijn van) deze laatste voorwaarde echter de reden om de offerte aan de kant te schuiven, dan blijft de offerte van deze inschrijver buiten beschouwing.

Het wordt aangeraden steeds de eerste hypothese te bewandelen en de overige inschrijvers één voor één te bevestigen conform de initiële rangschikking. Enkel in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld waar de prijzen van alle inschrijvers zeer dicht bij elkaar liggen en

er dwingende spoed aanwezig is, zou men kunnen overwegen om alle inschrijvers gelijktijdig te bevragen.

Als de initiële verbintenistermijn verstreken is, kan zowel bij opdrachten die enkel op basis van de laagste prijs worden geplaatst als bij opdrachten die op een andere basis worden geplaatst een wijziging van de ingediende offerte worden gevraagd. Niettemin, kan de gevraagde aanpassing bij opdrachten die op basis van de laagste prijs worden geplaatst enkel betrekking hebben op de aangeboden prijs.

3. Standaardbestekken en standaardteksten

3.1. Standaardbestek

Zoals hoger reeds aangegeven, bevat de actuele versie van het gecoördineerde standaardbestek administratieve bepalingen een langere verbintenistermijn dan deze vervat in artikel 58 KB Plaatsing 2017.⁶ Het betreffende artikel in het standaardbestek luidt als volgt:

ART. 58 VERBINTENISTERMIJN VOOR DE INSCHRIJVERS

De inschrijvers blijven gebonden door hun offerte gedurende een termijn van honderdtwintig kalenderdagen, ingaande de dag na de uiterste ontvangstdatum van de offertes.

Deze bepaling is eveneens van toepassing op de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking, behoudens andersluidende bepaling in de opdrachtdocumenten.

De termijn van negentig kalenderdagen wordt middels dit artikel standaard verlengd. Art. 58 van het standaardbestek bepaalt immers dat de inschrijvers gebonden blijven door hun offerte gedurende een termijn van 120 kalenderdagen, ingaande de dag na de uiterste ontvangstdatum van de offertes. Tenzij er specifieke redenen zijn, zoals de vermoedelijke complexiteit van het prijzenonderzoek, een gescheiden beoordeling van de gunningscriteria i.v.m. prijs en kwaliteit, etc. wordt aangeraden om deze termijn uit het standaardbestek niet verder op te trekken.

Er wordt tevens bepaald dat de bepaling inzake de verbintenistermijn eveneens van toepassing is op de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking, behoudens andersluidende bepalingen in het bijzonder bestek.

⁶ Artikel 64 KB Plaatsing Speciale Sectoren.

3.2. Standaardtekst

De standaardtekst die bij het gecoördineerde standaardbestek administratieve bepalingen hoort, bevat volgende modelbepaling:

ART. 58 VERBINTENISTERMIJN VOOR DE INSCHRIJVERS

*In afwijking van het standaardbestek blijven de inschrijvers gebonden door hun offerte gedurende een termijn van *** kalenderdagen, ingaande de dag na de uiterste ontvangstdatum van de offertes.*

Onderstaande bepaling is op te nemen in geval van een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

*In afwijking van het standaardbestek blijven de inschrijvers gebonden door hun offerte gedurende een termijn van *** kalenderdagen, ingaande de dag na de uiterste ontvangstdatum van de offertes.*

De indiening van aangepaste offertes tijdens de onderhandelingen doet de verbintenistermijn telkenmale opnieuw lopen.

In de standaardtekst wordt de mogelijkheid geboden om in het bijzonder bestek van het standaardbestek af te wijken en een kortere of langere verbintenistermijn te bepalen. In de praktijk zal men vooral een langere verbintenistermijn opleggen. In de gevallen waar een langere verbintenistermijn dan 120 dagen wordt opgenomen, is een afdoende motivering vereist. Deze motivering hoeft echter niet in het bestek te worden vermeld, maar moet wel (althans voor de entiteiten die met eDelta werken) in eDelta worden opgenomen.

Verder is er een bijzondere bepaling opgenomen voor onderhandelingsprocedures zonder voorafgaande bekendmaking. Hier wordt nog bij bepaald dat de indiening van aangepaste offertes tijdens de onderhandelingen de verbintenistermijn telkenmale opnieuw doet lopen. Zoals reeds aangegeven in punt 2.1.3 van deze dienstorder is deze bepaling nuttig bij complexe overheidsopdrachten met meerdere onderhandelingsrondes en gewijzigde offertes, wat lang kan aanslepen.

4. Praktische aanbevelingen

4.1. Risico's verbonden aan een te lange verbintenistermijn

Actueel wordt de verbintenistermijn vaak verhoogd in het bijzonder bestek en dit zonder specifieke motivatie. Dit kan een aantal negatieve consequenties hebben. Zorgvuldige inschrijvers zullen immers een extra kostenpercentage in rekening brengen om eventuele prijsstijgingen op te vangen. De kwaliteit (en kostprijs) van de offertes kan hieronder lijden. Tevens is het mogelijk dat er geen voldoende mededinging zal zijn omdat bepaalde ondernemers zullen afzien van deelname wegens de te lange verbintenistermijn.

4.2. Prijsherziening

In principe wordt de meerderheid van de posten uit de opdrachten van MOW gekoppeld aan een prijsherzieningsformule. Aldus is de opdrachtnemer in belangrijke mate ingedeekt voor prijsfluctuaties die zich na de indieningsdeadline voordoen. Hoewel de prijsherzieningsformules niet alle problemen, die worden gelinkt aan te lange verbintenistermijnen opvangen, wordt de aanbestedende overheden aangeraden aan deze formules voldoende aandacht te besteden.

Het uitwerken van een passende prijsherzieningsformule is aan de volgende voorwaarden onderworpen:

- cfr. artikel 38/7, §1 KB Uitvoering **moet** voor opdrachten van werken en manuele diensten (vb. bodemonderzoeksdiensten, groenonderhoud en reinigingsdiensten, zie bijlage I bij het KB Uitvoering) een prijsherziening worden voorzien op grond van de prijsevolutie van volgende hoofdcomponenten:
 - o de uurlonen van het personeel en de sociale lasten;
 - o in functie van de aard van de opdracht, één of meer relevante elementen zoals de materiaalprijzen, de grondstofprijzen en de wisselkoersen.
- cfr. artikel 38/7, §2 KB Uitvoering **kan** voor opdrachten voor leveringen en de niet-manuele diensten (vb. juridische diensten, diensten van een veiligheidscoördinator, opmaak van MER-plannen) een prijsherziening worden voorzien op grond van de prijsevolutie van één of meer verschillende elementen zoals de lonen, de sociale lasten, de prijs van de grondstoffen of de wisselkoersen.

Bij de leveringen en niet-manuele diensten moeten volgende opmerkingen worden gemaakt:

- o de prijsherziening is niet verplicht. Niettemin, wordt het opnemen van een prijsherzieningsformule aangeraden, zeker voor opdrachten met een lange uitvoeringstermijn en/of een lange verbintenistermijn;

- de prijsherziening moet, net zoals bij opdrachten voor werken en manuele diensten, de werkelijk prijsstructuur weerspiegelen. Niettemin, beschikt de aanbestedende overheid hier (en dit i.t.t. werken en manuele diensten) de mogelijkheid om de herziening te koppelen aan de evolutie van een index (zoals de gezondheidsindex, de index van de consumptieprijzen of een andere passende index);
- gegeven dat bij de meeste diensten enkel de uurlonen en de sociale lasten een belangrijke impact op de kostprijs zullen hebben, is het aldus mogelijk dat in de prijsherziening slechts één kostprijselement (zijnde lonen) aan een herziening is gekoppeld.

4.3. De noodzaak voor een langere verbintenistermijn beoordelen

Gezien de onduidelijkheid m.b.t. de vrijwillige verlenging van de verbintenistermijn (zie punt 2.1.2), het risico dat de best gerangschikte inschrijver zijn offerte zal wijzigen in geval de verbintenistermijn verstreken is (zie punt 2.2) en het feit dat een prijsherziening niet steeds alle prijsfluctuaties, die zich na de indieningsdeadline voordoen, opvangt (zie punt 4.2) moet worden opgelet met het bepalen van de verbintenistermijn. Het bepalen van de verbintenistermijn is de facto een moeilijke evenwichtsoefening. Enerzijds moet erover worden gewaakt dat de verbintenistermijn lang genoeg is om de beoordeling van de offertes, de gunning en de sluiting binnen deze termijn te kunnen afronden, maar anderzijds mag deze termijn niet al te lang zijn kwestie van afdoende competitieve offertes te krijgen.

Bij het bepalen van de verbintenistermijn dient rekening gehouden te worden met de volgende aspecten:

- complexiteit van de opdracht.
 - ⇒ Hoeveel tijd zal de aanbestedende overheid nodig hebben om een kwalitatief nazicht van de ingekomen offertes uit te voeren? Bij een complexere opdracht, kan een langere verbintenistermijn verantwoordbaar zijn.
- waarde van de opdracht.
 - ⇒ Bij een Europese opdracht moeten de uitsluitingscriteria ook worden gecontroleerd in hoofde van alle leden van de bestuursorganen, wat evenzeer een reden kan zijn voor een langere verbintenistermijn.
- aantal inschrijvers.

- ⇒ Bij openbare procedures is het niet altijd even makkelijk om dit in te schatten, maar indien mogelijk dient met dit gegeven rekening gehouden te worden. Voor opdrachten waar er een heel competitieve markt is (bijvoorbeeld een architectuuropdracht) en waar aldus veel offertes worden verwacht, kan de evaluatie van alle offertes heel wat tijd in beslag nemen wat een reden kan zijn voor een langere verbintenistermijn.
- administratieve doorlooptijd.

⇒ Afhankelijk van wie bevoegd is om de gunningsbeslissing te nemen, en de vraag of een advies van de inspecteur van financiën (IF) al dan niet vereist is, zal een kortere of langere verbintenistermijn aangewezen zijn. Zo zal de doorlooptijd bij delegatie van het afdelingshoofd in principe veel korter zijn dan wanneer de Vlaamse Regering de gunningsbeslissing moet nemen. In voorkomend geval dient ook rekening te worden gehouden met het zomerreces van de Vlaamse Regering.

Wat betreft de diverse delegatiedrempels, wordt verwezen naar de toepasselijk besluiten.⁷ Wat betreft advies IF, wordt verwezen naar de Vlaamse Codex overheidsfinanciën in het algemeen en het bijhorende uitvoeringsbesluit van 29 maart 2019 (afgekort: BVCO) in het bijzonder.

- Vergunningsproblematiek.

Naast de hogervermelde redenen voor een langere verbintenistermijn, moet worden gewezen op een veelvoorkomende probleem, met name de lange duur voor het verkrijgen van de nodige vergunningen. Een overheidsopdracht wordt vaak opgestart vooraleer de termijn om beroep aan te tekenen tegen de omgevingsvergunning verstreken is. Op zich kan dit idee worden onderschreven. Niettemin, kan het niet de bedoeling zijn om een opdracht al op te starten op het moment dat de nodige vergunningen nog niet werden verkregen en dit gekoppeld aan de opname van een bijzonder ruime verbintenistermijn in de opdrachtdocumenten.⁸ Enkel in uitzonderlijke, en afdoende gemotiveerde, gevallen kan dergelijke strategie worden overwogen.

5. Conclusie

Het bepalen van de verbintenistermijn zal altijd maatwerk zijn in functie van de complexiteit van het dossier. Hierbij moet steeds een afweging worden gemaakt tussen de belangen van aanbestedende overheid (om binnen deze termijn de opdracht gesloten te krijgen) en de belangen van de ondernemingen (om niet te veel risico te lopen ten gevolge van een te lange verbintenistermijn). Het is aan de bestekopsteller om, rekening houdend met bovenstaande, een

⁷ Deze besluiten kunnen worden teruggevonden via de Vlaamse Codex.

⁸ De aanbestedende overheden worden alvast aangemoedigd de aanvraag van de nodige vergunningen zo snel mogelijk te starten. Bij de opmaak van de diverse opdrachtdocumenten, kan daarom worden overwogen voorrang te geven aan de documenten die nodig zijn voor het verkrijgen van de vergunningen. De overige opdrachtdocumenten kunnen dan weer worden opgemaakt terwijl de aanvraagprocedure hangende is.

billijke verbintenistermijn te bepalen waar zo mogelijk met beide belangen rekening gehouden wordt.

In principe moet worden getracht zoveel mogelijk te werken met de wettelijke verbintenistermijn (90 dagen) dan wel met de verbintenistermijn uit het standaardbestek (120 dagen). Niettemin, kan het omwille van de bijzondere eigenschappen van een bepaalde opdracht, soms aangewezen zijn een langere verbintenistermijn te hanteren. In dergelijk geval, moet de bestekmaker de achterliggende motieven hiertoe expliciteren in eDelta. De opname van de motivering in eDelta biedt de mogelijkheid de redenen te analyseren en bij te sturen waar nodig.

Namens het Managementcomité van het Vlaamse Ministerie van Mobiliteit en Openbare Werken,
Filip Boelaert

Secretaris-generaal

Bijlagen.

Bijlage 1: model vraag vrijwillige verlenging verbintenistermijn (art. 58 KB Plaatsing 2017):⁹

1a: opdracht nog niet gegund:

“Geachte,

*U heeft voor overheidsopdracht **xxxxx** een offerte ingediend.*

*De gunning en sluiting van de opdracht hebben tot op heden nog niet plaats gevonden. Conform art. 58 van het KB Plaatsing van 18 april 2017 verzoeken we u om de verbintenistermijn vrijwillig te verlengen tot en met **xx/xx/xxxx** en uw offerte te handhaven met behoud van dezelfde voorwaarden als tijdens de oorspronkelijke indiening.*

*Gelieve uw akkoord tegen uiterlijk **xx/xx/xxxx** over te maken, t.a.v. **<naam leidend ambtenaar, adres of via email op xxxxxx@xxxxx.xx>**.*

⁹ Artikel 64 KB Plaatsing Speciale Sectoren.

Opgelet: in dit stadium kan u enkel antwoorden met “ja” of “nee”. Een laattijdig antwoord dan wel een akkoord mits bijkomende voorwaarden of met een voorbehoud wordt met een niet akkoord gelijkgesteld.

Hoogachtend'

1b: opdracht reeds gegund:

“Geachte,

Met ons schrijven van xx/xx/xxxx (kenmerk xxx) bent u reeds in kennis gesteld dat u gekozen bent voor de uitvoering van deze opdracht.

De sluiting van de opdracht heeft tot op heden nog niet plaats gevonden. Conform art. 58 van het KB Plaatsing van 18 april 2017 verzoeken we u om de verbintenistermijn vrijwillig te verlengen tot en met xx/xx/xxxx en uw offerte te handhaven met behoud van dezelfde voorwaarden als tijdens de oorspronkelijke indiening.

Gelieve uw akkoord tegen uiterlijk xx/xx/xxxx over te maken, t.a.v. <naam leidend ambtenaar, adres of via email op xxxxxx@xxxxx.xx>.

Opgelet: in dit stadium kan u enkel antwoorden met “ja” of “nee”. Een laattijdig antwoord dan wel een akkoord mits bijkomende voorwaarden of met een voorbehoud wordt met een niet akkoord gelijkgesteld.

Hoogachtend'

Bijlage 2: model vraag verlenging verbintenistermijn na verstrijken verbintenistermijn (art. 89 KB Plaatsing 2017):¹⁰

2a opdracht is nog niet gegund:

“Geachte,

U heeft voor overheidsopdracht xxxxxxxx een offerte ingediend.

¹⁰ Artikel 87 KB Plaatsing Speciale Sectoren.

De gunning en sluiting van de opdracht hebben op heden nog niet plaatsgevonden. De verbintenistermijn is tevens overschreden. Conform art. 89 van het KB Plaatsing van 18 april 2017 verzoek ik u te bevestigen of u instemt met het behoud van uw offerte tot en met xx/xx/xxxx.

Als u uw offerte wenst te wijzigen, dient dit te gebeuren conform de bepalingen vervat in bovenvermeld artikel. Eén en ander impliceert dat elke gevraagde aanpassing van uw offerte moet worden gestaafd door omstandigheden die zich na de deadline voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan.

Gelieve uw akkoord tegen uiterlijk xx/xx/xxxx over te maken, t.a.v. <naam leidend ambtenaar, adres of via email op xxxxxx@xxxxx.xx>.

Hoogachtend'

2b: opdracht reeds gegund:

"Geachte,

Met ons schrijven van xx/xx/xxxx (kenmerk xxx) bent u reeds in kennis gesteld dat u gekozen bent voor de uitvoering van deze opdracht.

De sluiting van de opdracht heeft op heden nog niet plaatsgevonden. De verbintenistermijn is tevens overschreden. Conform art. 89 van het KB Plaatsing van 18 april 2017 verzoek ik u te bevestigen of u instemt met het behoud van uw offerte tot en met xx/xx/xxxx.

Als u uw offerte wenst te wijzigen, dient dit te gebeuren conform de bepalingen vervat in bovenvermeld artikel. Eén en ander impliceert dat elke gevraagde aanpassing van uw offerte moet worden gestaafd door omstandigheden die zich na de deadline voor de indiening van de offertes hebben voorgedaan.

Gelieve uw akkoord tegen uiterlijk xx/xx/xxxx over te maken, t.a.v. <naam leidend ambtenaar, adres of via email op xxxxxx@xxxxx.xx>.

Hoogachtend'